Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta financí a účetnictví

Katedra měnové teorie a politiky
Studijní obor: Finance

Zhodnocení pozitiv a negativ přístupu České republiky k Evropské měnové unii

Bakalářská práce

Autorka bakalářské práce: Karin Kabešová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jan Korda
Rok obhajoby: 2009

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Zhodnocení pozitiv a negativ přístupu České republiky k Evropské měnové unii“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Praze dne 14. 6. 2009

Abstrakt

Práce hodnotí přínosy a náklady vstupu České republiky do Evropské měnové unie. Definuje Teorii optimálních měnových oblastí, klasický i moderní pohled, a argumenty pro a proti vstupu do měnové oblasti. Dále se zabývá náklady a přínosy členství v měnové unii a to jak teoreticky, tak jejich přibližným vyčíslením. Zhodnocuje plnění maastrichtských kritérií ČR a simuluje její pobyt v ERM II. Závěrem je vyhodnocení pozdějšího vstupu do EMU jako nejvýhodnějšího řešení pro ČR.

This paper is evaluating earnings and costs of the accession of the Czech Republic to the European monetary union. It defines the Theory of Optimal Currency Areas, both classic and modern approach, and brings up arguments for and against the accession to the monetary union. Further it deals with costs and earnings of the membership in the monetary union both in theory and as an approximate enumeration. It evaluates fulfilling of Maastricht criteria by Czech Republic and simulates its stay in the ERM II system. As the conclusion it states the later date of accession as the most favorable solution for the Czech Republic.

Klíčová slova

- Teorie optimálních měnových oblastí
- Maastrichtská kritéria
- Systém ERM II
- Devizový kurz
- Evropská měnová unie

JEL klasifikace

E42 - Monetary Systems; Standards; Regimes; Government and the Monetary System; Payment Systems

E52 - Monetary Policy

E58 - Central Banks and Their Policies

F36 - Financial Aspects of Economic Integration

Obsah

ÚVOD ..... **- 1 -**

1 TEORETICKÉ PŘEDPOKLADY EMU ..... **- 3 -**

1.1 Teorie optimálních měnových oblastí ..... **- 3 -**

1.1.1 Vznik klasické teorie OCA ..... - 3 -

1.1.2 Charakteristiky současné OCA ..... - 4 -

1.1.3 Výhody a nevýhody vstupu do měnové unie dle OCA ..... - 6 -

1.2 Přínosy a náklady zavedení společné měny v malé otevřené ekonomice ..... **- 9 -**

1.2.1 Nominální a reálná konvergence v ČR ..... - 13 -

1.3 Floating a pevný kurz pro malou otevřenou ekonomiku ..... **- 13 -**

1.4 Maastrichtská kritéria ..... **- 15 -**

1.4.1 ERM II ..... - 16 -

1.5 Čtyři důvody proti euru ..... **- 18 -**

2 ČR A EMU ..... **- 20 -**

2.1 Pobyt v ERM II ..... **- 20 -**

2.1.1 Vývoj kurzu ..... - 20 -

2.1.2 Setrvání v ERM II ..... - 22 -

2.2 Náklady ČR na zavedení eura ..... **- 24 -**

2.2.1 Odhad zvýšení schodku státního rozpočtu z důvodu zarovnávání ..... - 24 -

2.2.2 Odhad úspor a nákladů na zavedení eura dle údajů srovnatelných ekonomik ..... - 28 -

ZÁVĚR ..... **- 31 -**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ ..... **- 33 -**

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ ..... **- 35 -**

PŘÍLOHY ..... **- 36 -**

Úvod

Za téma mé bakalářské práce jsem si vybrala „Zhodnocení pozitiv a negativ přístupu České republiky k Evropské měnové unii“. K tomuto tématu mě inspirovaly přednášky předmětu Mezinárodní finance, kde byly některé aspekty přístupu k Evropské měnové unii (dále jen EMU) zmíněny.

V současné době je toto téma aktuální, neboť hned s podpisem přístupových smluv k Evropské unii se Česká republika zavázala do eurozóny vstoupit. Navíc euro stále posiluje svou pozici rezervní měny a zvláště nyní, v období celosvětové finanční krize, stále více sekunduje americkému dolaru jako bezproblémová a důvěryhodná měna. Proto se stává stále důležitější otázka, kdy a za jakých podmínek budeme schopni na euro přejít? Tyto otázky jsou značně komplexní, neboť „vhodné“ načasování, uváděné v přístupových smlouvách, je velmi neurčitý pojem. Zvlášť, když už například Slovensko euro zavedlo a jeho zkušenosti můžeme využít pro určení vhodného momentu pro náš vstup do EMU. Současnou podobu eurozóny zobrazuje Obrázek 1.

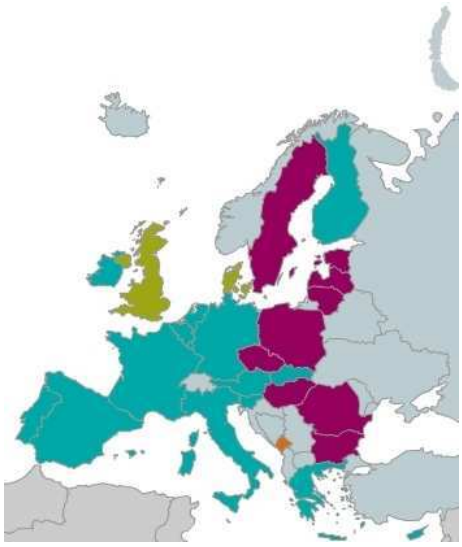
Abychom mohli zodpovědět výše uvedené otázky, musíme zejména zvážit, jaké nám zavedení eura přinese výhody a naopak, jaké budou nevýhody. Dají se vyčíslit náklady? A plníme vůbec kritéria pro zavedení eura?

Proto jsem si za cíl své práce dala za úkol zhodnotit, zda by měla Česká republika v nejbližší době přijmout euro a zda je toho vůbec schopná, což bude uvedeno v závěru.

Ve své práci se budu v první kapitole věnovat teoretickým aspektům měnové unie. Zmíním se o vzniku Teorie optimálních měnových oblastí, a jak se týká zvoleného tématu, uvedu argumenty pro a proti účasti v měnové unii a rozvedu, jaké náklady s sebou přinese zapojení se do ní. Dále budu hodnotit, jestli je pro malou otevřenou ekonomiku výhodné přejít z floating kurzu na kurz pevný. A nakonec splnění jakých kritérií požaduje Evropská měnová unie po svých budoucích členech.

Ve druhé části práce se podívám na vývoj měnového kurzu koruny vůči euru za posledních pět let včetně zhodnocení, zda by bývala byla Česká republika schopna udržet se v systému ERM II. Dále posoudím náklady spojené s přepočtem korun na eura z pohledu státního rozpočtu a dle údajů ze srovnatelných ekonomik se pokusím vyčíslit jednotlivé druhy nákladů a přínosů spojených se vstupem do EMU.

Obrázek 1 Eurozóna v roce 2009

Členské země	Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Malta, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Španělsko a Slovensko
Státy Evropské unie, které dosud euro nezavedly	Bulharsko, Česko, Dánsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Švédsko a Velká Británie
Země s trvalou výjimkou ohledně zavedení eura	Velká Británie, Dánsko
Státy a území, které používají euro jako svou měnu bez dohody s EU	Andorra, Černá Hora a Kosovo
Státy a území, které nejsou členy EU a používají euro jako svou měnu	Monako, San Marino a Vatikán *Tato území mají právo razit omezené množství euromincí se svou vlastní rubovou národní stranou. (Dohody s EU o používání eura mají uzavřeny rovněž dvě francouzská zámořská společenství Mayotte a Saint-Pierre a Miquelon. Tato území však nemohou vydávat euromince se svou vlastní rubovou stranou.)*
Zámořská území členských států EU, která používají euro	Francie - Francouzská Guyana, Guadeloupe, Martinik, Réunion, Saint-Barthélemy a Saint-Martin Portugalsko - souostroví v Atlantském oceánu Azory a Madeira Španělsko - Kanárské ostrovy a autonomní města Ceuta a Melilla v Africe
Země EU s měnami navázanými na euro	Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko *Tyto země musí udržovat kursy svých národních měn v povoleném fluktuačním pásmu od stanoveného středního kurzu k euru jako podmínku vstupu země do eurozóny.*

Zdroj: www.euroskop.cz

1 Teoretické předpoklady EMU

Koncept Evropské měnové unie je založen na mnoha principech a teoriích. Ty nejdůležitější se pokusím v následujícím textu shrnout.

1.1 Teorie optimálních měnových oblastí

Myšlenka konceptu Evropské měnové unie je založena na Teorii optimálních měnových oblastí (dále jen OCA), se kterou přišel už v roce 1961 Robert A. Mundell ve svém krátkém článku publikovaném v American Economic Review. R. A. Mundell svou teorii zde pomocí příkladů definuje jako ekonomický prostor, charakterizovaný vnitřní mobilitou faktorů, včetně meziregionální a meziodvětvové mobility a vnější nemobilitou faktorů[1]. Dále zde uvádí předpoklad flexibility cen i mezd.

1.1.1 Vznik klasické teorie OCA

Ve svém článku se Mundell věnuje převážně výběru optimálního systému měnového kurzu a geografické rozlohy OCA. Uvádí, že ideálním územím je region se systémem floating kurzu vůči nečlenům OCA. Toto dokazuje na příkladu dvou fiktivních ekonomik, které ve své práci modeluje jako ekonomiky se společnou centrální bankou a měnou, ve kterých dojde k asymetrickému (poptávkovému) šoku[2]. Tento šok se projeví poklesem agregátní poptávky v zemi A a současným růstem agregátní poptávky v zemi B. Jelikož jsou země spojeny měnovou unií, nemohou použít na vyrovnání tohoto šoku vlastní měnovou ani kurzovou politiku, ale je potřeba najít jiné vyrovnávací mechanismy. Ty Mundell spatřuje v mobilitě pracovní síly a flexibilitě mezd. V zemi A dojde k růstu nezaměstnanosti a mobilní pracovní síly se mohou přesunout do země B, kde naopak roste poptávka po pracovní síle. Pracovníci

[1] (Mandel & Tomšík, 2003, stránky 254-255)

[2] Asymetrickým šokem rozumíme situaci, kdy změna v agregátní poptávce (změna v agregátních výdajích spotřebitelů, firem, vlády či změna v objemu exportu a importu) nebo agregátní nabídce (změna v objemu výroby nebo nabídky produkce domácích firem) nepostihuje členské země měnové unie stejným způsobem.

ze země A, kteří šli za prací do země B, své úspory posílají zpět do země A a tím zprostředkovaně podporují růst agregátní poptávky v zemi A. Šok taktéž povede k růstu nominálních mezd v zemi B a díky posunu k rovnováze ke snížení cen v zemi A, což zvýší jejich konkurenceschopnost vůči zemi B, naroste export a zprostředkovaně i agregátní poptávka v zemi A. Pokud tedy fungují Mundellovy vyrovnávací mechanismy, bude poptávkový šok postupně vyrovnán bez nutnosti fiskálních či monetárních zásahů.

1.1.2 Charakteristiky současné OCA

Původní Mundellovu teorii z roku 1961 dále rozvíjeli například McKinnon, Kenen, Ingram, Flemming, Vaubel, De Grauwe a i sám Mundell. Z jejich děl můžeme vyjmenovat charakteristiky současného pohledu na OCA (Lacina a kol., 2007, stránky 62-65):

- *Faktorová mobilita* – Ztráta samostatnosti v oblasti monetární a kurzové politiky kompenzuje vysoký stupeň mobility výrobních faktorů. Přičemž v krátkém období je mobilita práce zpravidla nízká a to díky nákladům spojeným s přestěhováním se a případném zaučením se nové práci. Mobilita výrobního faktoru je závislá na tempu, ve kterém mohou být investice generované jednou zemí a absorbované druhou.
- *Flexibilita cen a mezd* – Doprovodné jevy asymetrického šoku, jako je hlavně nezaměstnanost či inflace, jsou tlumeny cenovou a mzdovou flexibilitou, které jsou nutné zejména z hlediska krátkodobého přizpůsobení. Při dlouhodobém působení šoku dochází k trvalým změnám reálných cen a mezd. Pokud by byly ceny a mzdy rigidní, je nutno na vyrovnání asymetrického šoku využít měnový kurz.
- *Otevřenost a velikost ekonomiky* – Malé, otevřené ekonomiky reagují na dopady šoků intenzivněji než ekonomiky velké, a proto více tíhnou k členství v měnové unii. Kromě toho měnové kurzy s vysokou volatilitou snižují likviditu měny, neboť souhrnné cenové indexy mají v těchto ekonomikách tendenci kolísat více než v ekonomikách relativně uzavřených.
- *Komoditní diverzifikace produkce a spotřeby* – Pokud je ekonomika dostatečně diverzifikovaná v oblasti produkce a spotřeby, exportu či struktury trhů práce, mohou být dopady případného šoku postihujícího konkrétní sektor ekonomiky redukovány.

Vysoký stupeň diverzifikace tak působí preventivně, a proto se země s větším stupněm diverzifikace snáze vyrovnávají s náklady souvisejícími s opuštěním režimu floating měnových kurzů a případná účast v měnové oblasti by pro ně byla pravděpodobně přínosem.

- *Strukturální podobnost tvorby HDP* – Podobnost ve struktuře tvorby HDP dle sektorů u jednotlivých členů měnové unie snižuje pravděpodobnost vzniku asymetrického šoku, tedy že stejná událost bude mít zcela rozdílný dopad na členské státy měnové unie. Sbližování je dosahováno především v důsledku postupného odstraňování bariér obchodu a s tím souvisejícím růstem vzájemné obchodní výměny, především vnitroodvětvové.
- *Podobnost měr inflace* – Země vykazující dlouhodobě shodnou (nízkou) výši měr inflace, vykazují také relativně stabilní úroveň vzájemných obchodních směnných relací. Výsledkem je rovnovážný vývoj na běžných účtech platební bilance a snížená potřeba kurzové politiky jako vyrovnávajícího mechanismu.
- *Integrace finančních trhů* – Při předpokladu vysokého stupně integrace finančních trhů, která implikuje vysokou kapitálovou mobilitu, vyvolají i malé změny úrokových sazeb významné kapitálové toky mezi členskými zeměmi, které mohou vyrovnávat vzniklou nestabilitu. Tento předpoklad umožňuje snížit rozdíly dlouhodobých úrokových sazeb, a tím zvyšuje dostupnost možnosti financovat následky vnější nerovnováhy a dále podporuje efektivní alokaci zdrojů.
- *Fiskální integrace* – Dosažení vysokého stupně fiskální integrace v podobě např. existence nadnárodního systému fiskálních transferů, umožňujícího redistribuci fondů do členských zemí vystavených působení šoku, zvyšuje schopnost vyrovnat se s následky asymetrického šoku v rámci měnové oblasti. To však vyžaduje notně pokročilý stupeň politické integrace podmíněné vůlí a ochotou členských zemí sdílet vyplývající rizika.
- *Variabilita reálného měnového kurzu* – Variabilita reálného měnového kurzu by měla být z pohledu posuzování připravenosti zemí na členství v měnové unii stěžejní charakteristikou odvozenou na základě historických dat, jelikož tyto změny jsou

snadno statisticky měřitelné a přiřazují jednoznačnou váhu ekonomickým silám, které je způsobují.

- *Politické faktory* – Veškerý úspěch měnové integrace je založen na společném politickém konsenzu zúčastněných zemí na preferencích týkajících se ekonomického růstu, nezaměstnanosti, míry inflace či stanovení cílů a způsobů provádění nadnárodních makroekonomických politik. Politická vůle integrovat se je často považována za hlavní a pravděpodobně i jedinou podmínku zřízení měnové unie.

S postupem času se v rámci teorie OCA utvořily dva proudy, jeden souhlasící s původní teorií a druhý který tvrdí, že s asymetrickými šoky je potřeba se vyrovnat pomocí fiskálních zásahů, že samotné Mundellovy vyrovnávací mechanismy nikdy nebudou fungovat v takové míře, aby si s šoky poradily.

1.1.3 Výhody a nevýhody vstupu do měnové unie dle OCA

R. A. Mundell ve svém dalším textu týkajícím se OCA upravuje teorii pro nové ekonomické podmínky[3] a vyjmenovává empiricky a pragmaticky tzv. 17 argumentů pro a 17 argumentů proti vstupu do měnové unie (Mundell, Updating the Agenda for Monetary Reform in Optimum Currency Areas, 1997):

Proti

1) *Země chce mít míru inflace odlišnou od míry inflace měnové oblasti.* Ve většině případů je pro zemi výhodné udržovat inflaci odpovídající růstu potenciálního produktu, zejména u nových členských zemí EU lze předpokládat, že je nutné dosahovat rychlejších temp růstu, aby došlo k reálné konvergenci s původními členy.
2) *Země chce používat směnný kurz jako nástroj politiky zaměstnanosti ke snížení nebo zvýšení mezd.*

[3] Zejména odklon od neokeynesiánství k monetarismu.

3) *Země chce používat směnný kurz jako nástroj „ošiď svého souseda“ pro zvýšení domácí úrovně zaměstnanosti na úkor jiných zemí.* Při slabém kurzu domácí měny vůči zahraniční může být i relativně nízká mzda vydělaná v zahraničí po přepočtu do domácí měny nadprůměrným platem.
4) *Velká země nechce, aby jiná, dříve nepřátelská, země těžila z úspor z rozsahu velkých měnových oblastí, nebo protože se obává, že přidání nové měny ztíží národní makroekonomickou politiku.*
5) *Země chce používat peníze k financování vládních výdajů a tomu by bylo bráněno pravidly pevných směnných kurzů.*
6) *Hlavně větší země se nechtějí vzdát ražebného své měny jako mezinárodního platebního prostředku.*
7) *Vláda země chce používat příjmy z ražebného jako zdroj skrytých nebo mimorozpočtových prostředků pro osobní použití členy zkorumpované diktatury nebo naivní demokratické vlády.*
8) *Režim pevných směnných kurzů by mohl být v rozporu s požadovanou politikou centrální banky, která má ústavní mandát k zachování cenové stability.* A proto je občas po vstupu do měnové unie změnit ústavní zákon.
9) *Měnová integrace s další zemí nebo zeměmi by odstranila národní suverenitu jako symbol národní nezávislosti.* Země považuje vlastní měnu za symbol národní nezávislosti.[4]
10) *Země chtějí optimalizovat měnovou denominaci odpovídající příjmu na hlavu (relevantní jen v případě měnových unií, ne pro pevné směnné kurzy).*
11) *Země chce zachovat nezávislost své měnové politiky, aby mohla využít dodatečné peněžní prostředky v případě války.*
12) *Země chce chránit tajemství svých statistik, jako tomu bylo v případě, kdy se Sovětský svaz odhlásil z MMF a přinutil své satelity ho také opustit.*
13) *Neexistuje žádné domácí politické a ekonomické vedení schopné udržovat systém pevných směnných kurzů v rovnováze.*

[4] ECB proto nechává členské země zpracovat si jednu stranu eurových bankovek i mincí dle svých národní reálií.

14) *Politické orgány nejsou schopné dosáhnout rozpočtové rovnováhy a / nebo vytvořit důvěru ve stálost rozpočtové rovnováhy či životaschopnost pevných směnných kurzů.*
15) *Některé členské země v perspektivní měnové oblasti jsou politicky nestabilní nebo náchylné k obsazení agresorskou zemí.*
16) *Některé členské země jsou chudší a budou očekávat pomoc, vyrovnávající platby nebo jinak nadměrně velkou část výdajů měnové unie.* A velké, rozvinuté země potom na provoz měnové unie přispívají více, než jaké jsou jejich vlastní výhody plynoucí z účasti.
17) *Země nechce přijmout stupeň integrace vyplývající z dohody o měnové unii jako například společné standardy přistěhovalectví, pracovních trhů nebo daňových předpisů.*

Pro

1) *Země se chce dostat na nižší míru inflace existující v OCA.*
2) *Sníží se transakční náklady v rámci obchodů s významným partnerem* – např. v rámci celé EMU.
3) *Odstranění nákladů na tisk a údržbu samostatné národní měny.* Obě tyto činnosti se budou provádět přes centrální banku celé unie a země si jen rozdělí výnosy z ražebného a zaplatí svými příspěvky.
4) *Účastnění se rostoucí parity kupní síly, která je podporována pevnými směnnými kurzy a ještě více měnovou unií.*
5) *Vybudování jakési kotvy pro politiku – fixního bodu, kolem kterého jsou formulována očekávání a od něhož je odvíjena politika.*
6) *Odstranění naprosté volnosti domácích orgánů při tvorbě měnové a fiskální politiky.*
7) *Aby se směnný kurz přestal zneužívat jako politický nástroj zájmových skupin, které chtějí zvýšit zisk nebo se zbavit dluhů.*
8) *Vytvoření automatického mechanismus, který bude prosazovat monetární a fiskální disciplínu.*

9) *Získání polštáře velké měnové unie proti šokům a nepříznivým vlivům přicházejícím ze zahraničí.*
10) *Účast ve větší míře a na základě víc rovných podmínek na finančních centrech a kapitálovém trhu měnové unie.*
11) *Urychlení politického spojenectví nebo integrace.*
12) *Ustanovení bloku jako vyrovnávacího vlivu proti nadvládě nečlenské velmoci* (v případě EU se jedná o USA a Rusko).
13) *Podílení se na politickém rozhodování o stanovení míry inflace měnové oblasti.*
14) *Vytvoření konkurenční mezinárodní měny k dolaru a vydělání na ní místo placení ražebného.*
15) *Posílení nebo vytvoření silného ekonomického bloku, který bude mít větší vliv na mezinárodních ekonomických diskusích a větší sílu se rozvíjet pomocí společné obchodní politiky, obchodních podmínek.*
16) *Delegování mechanismu vnějšího k domácímu politickému procesu prosazování měnové a fiskální disciplíny.*
17) *Účast na obnově reformovaného mezinárodního měnového systému.*

Toto tedy byly argumenty, zda vůbec vstoupit do měnové unie. Přestože jsou poměrně mladé, plno z nich už není úplně relevantních. V současnosti tedy ekonomiky při rozhodování o vstoupení či nevstoupení do měnové unie zvažují, zda ztráta monetární politiky za získání výhody v podobě ochrany před šoky a tahouna ekonomiky v podobě celé unie je přijatelná cena. Zvažují náklady a přínosy zavedení společné měny.

1.2 Přínosy a náklady zavedení společné měny v malé otevřené ekonomice

Zavedení společné měny způsobí řadu dopadů. Tyto můžeme dělit z rozdílných pohledů. Jedná se o dopady přímé, které se projeví takřka okamžitě a nepřímé, které jsou pozorovatelné až ve střednědobém či dlouhodobém horizontu a jsou způsobeny zprostředkovaně přímými dopady. Dále je můžeme členit na jednorázové a trvalé a nakonec

i na okamžitě se projevující a ty, které se projeví až po delší době. Nakonec můžeme i ze subjektivního hlediska posuzovat jejich závažnost.

Přínosy

Mezi jednoznačné přínosy zavedení jednotné měny patří *omezení kurzového rizika*, které se projeví okamžitě po zavedení a bude trvalé. Tento přínos můžeme hodnotit jako jeden z nejdůležitějších dopadů, protože má vysokou ekonomickou hodnotu a například pro české podnikatelské subjekty je to hlavní důvod, proč trvají na co nejdřívějším přijetí eura. Zprostředkovaně dojde i k vývoji finančního trhu díky větší dostupnosti finančních nástrojů denominovaných v eurech a předpokládanému růstu obchodu se zeměmi eurozóny. Do podobné skupiny patří i *snížení transakčních nákladů,* které se taktéž projeví okamžitě po zavedení a bude trvalé. Jedná se o směnárenské poplatky, které jsou uplatňovány při směně měn a administrativní transakční náklady na vedení evidence v různých měnách[5]. I tomuto dopadu můžeme přikládat vysokou důležitost, jelikož zjednodušení evidence a odpadnutí mnoha poplatků bude jistě vítaným ulehčením pro mnohé subjekty.

Naopak kladným přínosem, který se projeví až po delší době, bude pro domácí subjekty možnost *obstarávat kapitál s nižšími náklady*. Nabídka v rámci celé měnové unie je větší než jen na domácím trhu a subjekty z členských zemí mají možnost využití kredibility Evropské centrální banky a jsou považovány za méně rizikové než z třetích zemí. Tento dopad by pravděpodobně nastal i bez vstupu do EMU a to po získání důvěryhodnosti domácími ekonomickými subjekty. Taktéž se okamžitě s převodem cen do společné měny projeví *vyšší transparentnost cen* a srovnávací ukazatele jako Big Mac Index[6] budou očištěny o vliv přepočítávacích denních kurzů. Možné úspory při získání zboží či služeb od zahraničních poskytovatelů s cenami ve stejné měně ale bude vyvážena náklady na dodatečný čas

[5] Zde platí samozřejmě jen pro CZK a EUR, náklady na evidenci jiných měn nadále zůstanou.

[6] Viz http://www.economist.com/markets/bigmac/index.cfm

potřebný pro získání veškerých informací, překlad nabídek a náklady na transport zboží či služeb z jiných členských států.

Přínos eura zaznamenáme i na kapitálových trzích, kde sjednocení kurzovních lístků ulehčí promptní obchodování a sjednocování kapitálového a peněžního trhu v rámci EU, zvlášť při jednotné úrokové míře ECB.

Z těchto dopadů se dají odvodit i nepřímé dopady, které se projeví až po delším období. Můžeme počítat s *růstem zahraničního obchodu*, jako návaznosti na omezení kurzového rizika, nižších nákladů kapitálu a vyšší konkurence u veškerého zboží a služeb. Členství v EMU také může podpořit *příliv zahraničních investic*, kdy ČR jako součást stabilního bloku omezuje některá současná rizika. Současně investice v rámci EU jsou už nyní usnadněny díky vnitřním směrnicím a zóně volného obchodu, pohybu, atd. A v neposlední řadě dodržování kritérií pro vstup do EMU *stabilizuje veřejné finance (*dále viz Maastrichtská kritéria).

Náklady

Jako nejvýraznější a nejvýznamnější přímý dopad vstupu do EMU je *ztráta autonomní měnové a kurzové politiky* a to v určité míře i před vstupem v rámci dodržování kritérií. Tímto přijdeme o možnost intervencí ČNB vůči měnovému kurzu či cílování inflace pomocí inflační politiky ČNB. Taktéž ECB nebude reagovat na inflační tlaky jen v jedné oblasti (v jednom malém státu) a řešení zbude na národní vládě a usměrňování vládních výdajů. Proto bude nezbytné předejít negativním inflačním očekáváním. Jednotná měnová politika výrazně zvyšuje požadavky na ukázněnou fiskální politiku.

Podnikatelé i veškeré instituce budou čelit jednorázovým nákladům kvůli *administrativním a technickým nákladům přechodu na euro*. Bude se jednat o update software na fakturování i účtování v eurech, změna veškerých tiskopisů, přepočet cen a to vše hned dvakrát, jednou

půl roku před přijetím eura při přechodu na duální systém a pak čtrnáct dní po přijetí[7], kdy bude ukončena možnost platit domácí měnou. Taktéž informace pro občany o přepočítávání, vzhledu a členění mincí a bankovek nové měny[8] a i zakázky na vzhled „národního eura“ patří do této skupiny nákladů. Při přepočítávání cen a zaokrouhlování dojde i k *bezprostřednímu růstu cenové hladiny*, ale tento efekt by neměl být moc výrazný, jelikož na dosáhnutí obvyklých marketingových cen končících na číslo ,99 či ,50 se bude zaokrouhlovat nahoru i dolů[9].

Ke *specifickým nákladům bankovního sektoru* budou patřit náklady spojené s přípravou, výrobou a distribucí euro bankovek a mincí Centrální bankou a stažení a likvidace stávající národní měny[10].

Velice nepříjemným nepřímým dopadem bude i *dlouhodobý růst cenové hladiny* při sjednocování cen zboží a služeb a úrovně s rozvinutějšími zeměmi, ke kterému by jinak docházelo jen pozvolně s růstem ekonomiky jako celku. Dopady na reálný příjem budou zmírněny pouze i současným růstem příjmů subjektů.

---

[7] Při použití přechodové strategie „Big Bang“ - jednorázového přechodu na euro. Alternativami jsou „Madridský“ scénář s využitím přechodného období a „Phasing-out“ – období postupného rušení.

[8] Je zajímavé, že pokud bychom přešli na euro při kurzu 25 CZK/EUR, bude se nejnižší euro mince 1 eurocent rovnat 25 haléřům, takže vlastně zavedeme mince o nižší hodnotě, než jaké máme nyní. 1 Kč by se rovnala 4 centům a my bychom se vrátili nejen k padesátníkům ale i k „čtvrťákům“.

[9] I když směrem dolů bude zaokrouhlovat pouze veřejný sektor a někteří hráči ze soukromého sektoru, kteří budou chtít získat byť i minimální konkurenční výhodu.

[10] Zde je prostor pro malé příjmy v podobě prodeje pamětních sad „pěkných“ již neplatných korunových mincí a bankovek.

1.2.1 Nominální a reálná konvergence v ČR

Konvergencí rozumíme sbližování, sbíhavost a nejčastěji je spojována s přijetím eura. Rozdělujeme ji na dvě podoby – reálnou a nominální konvergenci.

Nominální konvergence označuje konvergenci v nominálních veličinách, jako jsou cenové hladiny. Ideální stav nastává, pokud jsou cenové indexy pro identické spotřební koše ve dvou zemích shodné. Reálná konvergence bude dosažena, až HDP na obyvatele v ČR bude podobný průměrné hodnotě HDP na obyvatele EU, jde tedy o sbližování na ekonomické úrovni. Při ilustraci na prodejnách McDonald`s, bude nominální konvergence dosaženo, až bude kurz 20 CZK/EUR, jelikož nyní koupíme totožný produkt v ČR za 20 CZK a v eurozóně za 1 EUR.

V prezentaci na téma konvergence (Holub, 2007) se dozvídáme, že cenová konvergence postupně zpomaluje ze 4 % ročně směrem ke 2 %, při trendu reálné apreciace 3-4 % ročně na bázi PPI a CPI. Konvergence probíhá úspěšněji přes kurzový kanál, kdy posilování kurzu koruny zdražuje naše zboží a služby pro zahraničí, ale my to jako zdražení nepociťujeme. Méně úspěšně probíhá, kvůli častému podstřelování, přes inflační kanál, když máme vyšší inflaci než eurozóna a zdražuje se všechno zboží, nejen pro zahraničí, ale i pro nás.

1.3 Floating a pevný kurz pro malou otevřenou ekonomiku

Malá otevřená ekonomika, jako je Česká republika, si pro svou kurzovou politiku v současnosti vybírá mezi modifikacemi plovoucího kurzu a pevným kurzem v rámci měnové unie. Nejdříve rekapitulace variant měnových kurzů:

- *Pevný kurz* – centrální banka administrativně určuje výši centrální parity a oscilační pásma, ve kterých se kurz může volně pohybovat. Při přiblížení krajní hodnotě centrální banka intervenuje nákupem či prodejem devizových rezerv. Obměny jsou *crawling band* – fixní kurzový systém s pravidelnými změnami centrální parity a *currency board* – ve kterém má kurz nulová oscilační pásma a udržet ho neměnný je dlouhodobě nemožné.

- *Pohyblivý (floating) kurz* – aktuální kurz je dán střetem nabídky a poptávky po dané měně bez omezení. U *řízeného floating kurzu* centrální banka může ovlivňovat kurz, ale u *volně pohyblivého kurzu* centrální banka nezasahuje přímo ani nepřímo za žádné situace.

V současné době Česká republika užívá řízený floating kurz, EMU volně pohyblivý kurz a při vstupu do systému ERM II bude ČR aplikovat pevný kurz s oscilačními pásmy viz ERM II.

Jaké jsou tedy výhody a nevýhody jednotlivých typů kurzů? U pevného kurzu s dostatečně úzkými pásmy oscilace je velmi sníženo kurzové riziko. Pevný kurz tak vytváří pozitivní předpoklady pro rozvoj mezinárodního obchodu a mezinárodních finančních vztahů. Zdroje jsou na globální úrovni efektivněji alokovány, což přispívá k celkovému růstu ekonomického blahobytu. K nevýhodám patří nutnost intervencí, neschopnost reflektovat dlouhodobou změnu rovnovážného kurzu a může nastat potřeba měnit centrální paritu. Nerovnováhy mohou vyústit v různé spekulativní útoky, mnohdy ústící až do měnových krizí.

U pohyblivého kurzu je hlavní výhodou pružné přizpůsobení se tržním faktorům a soustavný tlak na exportéry a na růst jejich produktivity práce. Navíc zde nejsou nároky na výši devizových rezerv, jelikož intervence jsou jen ojedinělé. Mezi nevýhody patří náklady na zajištění kurzového rizika při vysoké volatilitě kurzu.

Specifickým makroekonomickým problémem je *import inflace* přes pevné kurzové systémy. Rostoucí cenová hladina v zahraničí způsobí, že domácí výrobci jsou relativně konkurenceschopnější, dochází k růstu exportu a tlaku na zhodnocení domácí měny. Centrální banka musí intervenovat, tím zvýší domácí peněžní zásobu a to se projeví růstem domácích cen. Při sterilizaci prodejem domácích cenných papírů dojde k poklesu jejich cen a zvýšení úrokové míry, která přiláká zahraniční investory a centrální banka se může dostat do začarovaného kruhu.

V systémech pohyblivého kurzu vzniká prostor pro *inflačně depreciační spirálu*. Pokud rostou domácí ceny rychleji než zahraniční, domácí výrobci ztrácejí konkurenceschopnost, výkonová bilance se dostává do deficitu, což se projeví převisem poptávky po devizách a následně

znehodnocením domácího kurzu, který zdraží import. V závislosti na podílu dovozců na HDP se tento růst promítá i do domácí cenové úrovně, což je dále umocněno tlakem na růst nominálních mezd. Domácí výrobci tak dále ztrácejí konkurenceschopnost a proces se opakuje[11].

Která z variant je tedy pro malou, otevřenou ekonomiku lepší? Česká republika pobývala v pevném kursovém režimu s vazbou na dvouměnový[12] koš s oscilačními pásmy pouze ±0,5 % od roku 1993 až do února 1996, poté ČNB rozšířila oscilační pásma na ±7,5 %, což zvýšilo kurzové riziko pro zahraniční spekulanty a zastavila tím neudržitelné intervence dodávající devizovou likviditu proti depreciujícímu kurzu, jelikož devizové rezervy nejsou neomezené. Pak se ale v roce 1997 dostala koruna pod silný tlak spekulantů kvůli spouštěčům v podobě měnové a bankovní krize. ČNB po více než jednotýdenních devizových intervencích, ve kterých prodala okolo 2,5 mld. USD, rozhodla po konzultacích s vládou 26. 5. 1997 uvolnit pásma oscilace a ČR přešla na řízený floating kurz[13]. Tím dokončila fázi otevírání se a od té doby se kurz pohybuje víceméně zcela volně.

1.4 Maastrichtská kritéria

Po zvážení veškerých pro a proti vstupu do měnové unie se země rozhodne přistoupit. Aby jí to však bylo dovoleno, musí dokázat, že zvládne splňovat určitá kritéria – pravidla finanční a měnové ukázněnosti.

Maastrichtská kritéria jsou částí Maastrichtské smlouvy z prosince roku 1991 a upřesňují postup přístupu země k EMU. Jedná se o soubor měnových a finančních kritérií, jejichž

[11] (Taušer, 2007, str. 29)

[12] USD 35% a DEM 65%

[13] (Revenda, Mandel, Kodera, Musílek, Dvořák, & Brada, 2005, stránky 571-572)

splnění je nezbytné pro vstup do třetí etapy integračního procesu EMU. Jedná se o tato kritéria (Durčáková & Mandel, 2007, stránky 473-474):

- *Cenová stabilita* – země musí udržovat alespoň po dobu jednoho roku míru inflace na úrovni, která nepřesáhne o více než 1,5 procentního bodu průměrnou hodnotu míry inflace ze tří zemí s největší cenovou stabilitou.
- *Stabilita na finančních trzích* – země musí udržovat alespoň po dobu jednoho roku svoje dlouhodobé nominální úrokové sazby na úrovni, která nepřesáhne o více než 2 procentní body průměrnou úrokovou míru za tří zemí s největší cenovou stabilitou.
- *Stabilita na devizových trzích* – země musí udržovat určená pásma oscilace nejméně po dobu dvou let bez devalvace ústředního kursu k jiné členské měně.
- *Fiskální stabilita* – úroveň plánovaného a skutečného deficitu státního rozpočtu nesmí překročit o 3 % HDP, dluh veřejného sektoru by neměl překročit hranici 60 % HDP, nebo k této hranici alespoň musí dostatečně rychle klesat.

Podle (ČNB, 2008) Česká republika v roce 2008 nesplnila kritérium cenové stability a to zejména díky proinflačním šokům, které byly způsobeny úpravou nepřímých daní v souvislosti s reformou veřejných financí a harmonizací s EU. Kritérium udržitelnosti veřejných financí, dlouhodobých úrokových sazeb a podílu vládního dluhu na HDP ČR plní a výhled nenaznačuje problémy v nejbližší době.

S plněním kritéria stability na devizových trzích souvisí účast v systému ERM II a to minimálně po dobu 2 let před vstupem do EMU.

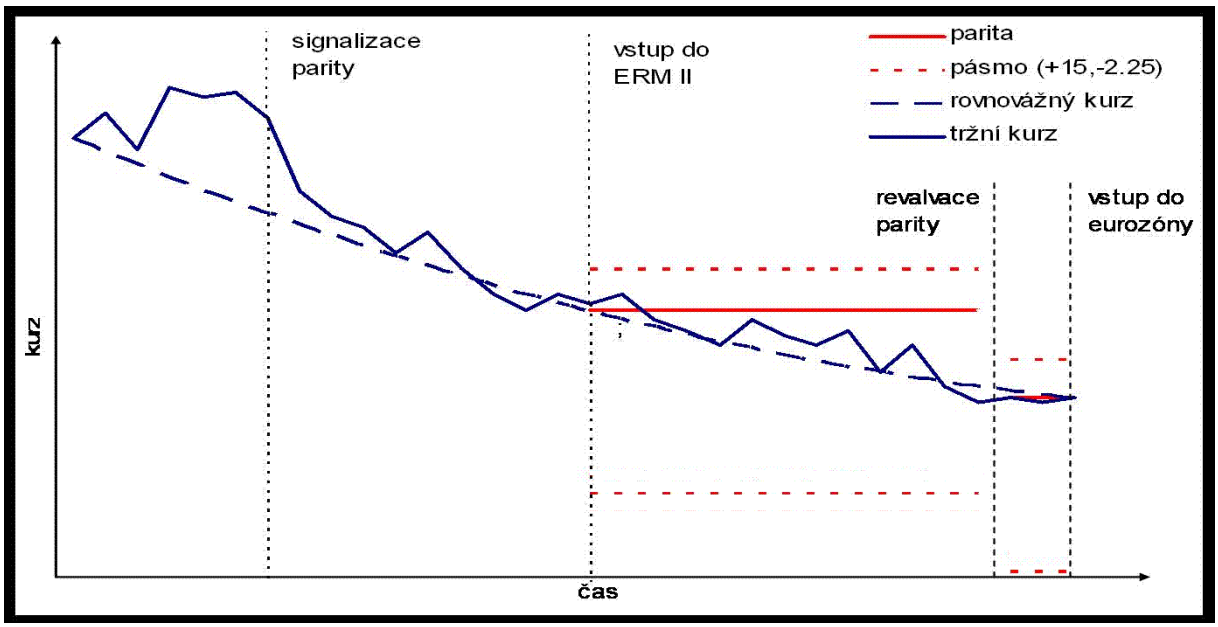
1.4.1 ERM II

Systém ERM II se především zaměřuje na udržení kursové stability. Centrální banka dané ekonomiky zvolí centrální paritu a vůči ní oscilační pásma ±15 %, případně po uzavření dohody dané národní centrální banky s Evropskou centrální bankou můžou být tato pásma zúžena. Ale pro splnění konvergenčního kritéria kursové stability je zapotřebí udržet po dobu nejméně dvou let kurs národní měny vůči euru v pásmu +2,25 % (depreciace) a -15 %

(apreciace)[14]. Přičemž revalvovat centrální paritu je povoleno, devalvovat zakázáno. Takže přestože pobyt v systému ERM II je povolen v rozmezí ±15 %, kvůli udržení jednoho z maastrichtských kritérií je zúžen na +2,25 % až -15 %. Ukázkový vývoj kurzu během floating režimu, v rámci systému ERM II a po vstupu do eurozóny zobrazuje Obrázek 2.

Centrální parita dosažená při ukončení pobytu v ERM II je výchozí faktor pro určení přepočítávacího koeficientu.

Obrázek 2 Kurzový vývoj před, v rámci a po pobytu v ERM II

Zdroj: (Holub, 2007), upraveno

Česká republika se, podobně jako jiné země, rozhodla být v systému ERM II jen nezbytně dlouhou dobu (24 měsíců), a proto vstoupí do tohoto systému až po stanovení data přijetí eura, což v nejbližší době nebude.

ERM II (a původní ERM) se stále ještě vyvíjejí. Od původního ERM pásma ±2,25 % se výrazně odchýlily hned tři měny. Překvapivě pak bylo povoleno na určitou dobu se z pásem odchýlit. Vzniká tedy „nespravedlnost“, když některé země měly při vstupu do ERM pásma užší než jiné – původní země (Belgie, Dánsko, Německo, Francie, Irsko, Lucembursko a Nizozemí)

[14] Více (Durčáková & Mandel, 2007, str. 479)

se držely v pásmu ±2,25 %, další (Itálie, Španělsko, Portugalsko a Velká Británie[15]) v pásmu ±6 % a nakonec (Rakousko, Finsko a Řecko) dokonce ±15 %.

1.5 Čtyři důvody proti euru

Na závěr teoretické kapitoly bych se chtěla zmínit o čtyřech hlavních důvodech proti euru z příspěvku Stanislavy Janáčkové v rámci (Pečinková (ed.), 2008).

1) *Eurozóna zatím není úspěšným ekonomickým projektem.* Růst jejích členů se po jejím startu zpomalil a nedochází v ní k tomu typu konvergence, který by ji posouval směrem k optimální měnové oblasti. Jelikož bylo zavedení eura především politickým rozhodnutím, některé ekonomické předpoklady chyběly. Od společné měny se očekávalo urychlení vzájemné konvergence ekonomik a vytvoření optimální měnové oblasti. Ve skutečnosti však došlo spíše zpomalení ekonomického růstu v zemích eurozóny a jeho zvýšení by vedlo dle ECB k inflačním tlakům. Ani v oblasti tempa růstu a míry inflace nebyla splněna očekávání, neboť mnoho zemí po vstupu do eurozóny přestalo maastrichtská kritéria plnit.
2) *Vstup ve fázi, kdy dohánímе vyspělejší ekonomiky, pro nás není výhodný.* Připravili bychom se tak o kurz jakožto významný kanál pro růst naší relativní cenové hladiny. Ten by se pak ubíral cestou vyšší inflace. Kurz je pro nás důležitou proměnnou, která poskytuje ekonomice flexibilitu a brání narůstání vnitřní a vnější nerovnováhy. Navíc při dohánění vyspělejších ekonomik můžeme přes posilování kurzu efektivně snižovat naši inflaci a umožnit poměrně rychlý růst při nízkých úrokových sazbách, což bychom pouze přes inflační diferenciál dělat nemohli. Viz Nominální a reálná konvergence v ČR
3) *Náš vstup není v nejbližších minimálně deseti letech příliš reálný*, jelikož nedokážeme dlouhodobě plnit maastrichtská kritéria – jak fiskální, tak i teoreticky kritérium pro inflaci (kterou by nahoru vyhnalo právě přijetí eura).

[15] Velká Británie vystoupila z ERM necelé dva roky po vstupu a svou účast už nikdy neobnovila.

4) *Eurozóna nás nechce*. Nepřeje si rozšiřování, nemůže si dovolit přijmout další skupinu ekonomik, které by v důsledku dohánění měly vyšší inflaci než 2 %. ECB tedy zpřísňuje posuzování dodržování maastrichtských kritérií.

2 ČR a EMU

V této kapitolu se budu věnovat některým aspektům přijetí společné měny Evropské unie Českou republikou.

2.1 Pobyt v ERM II

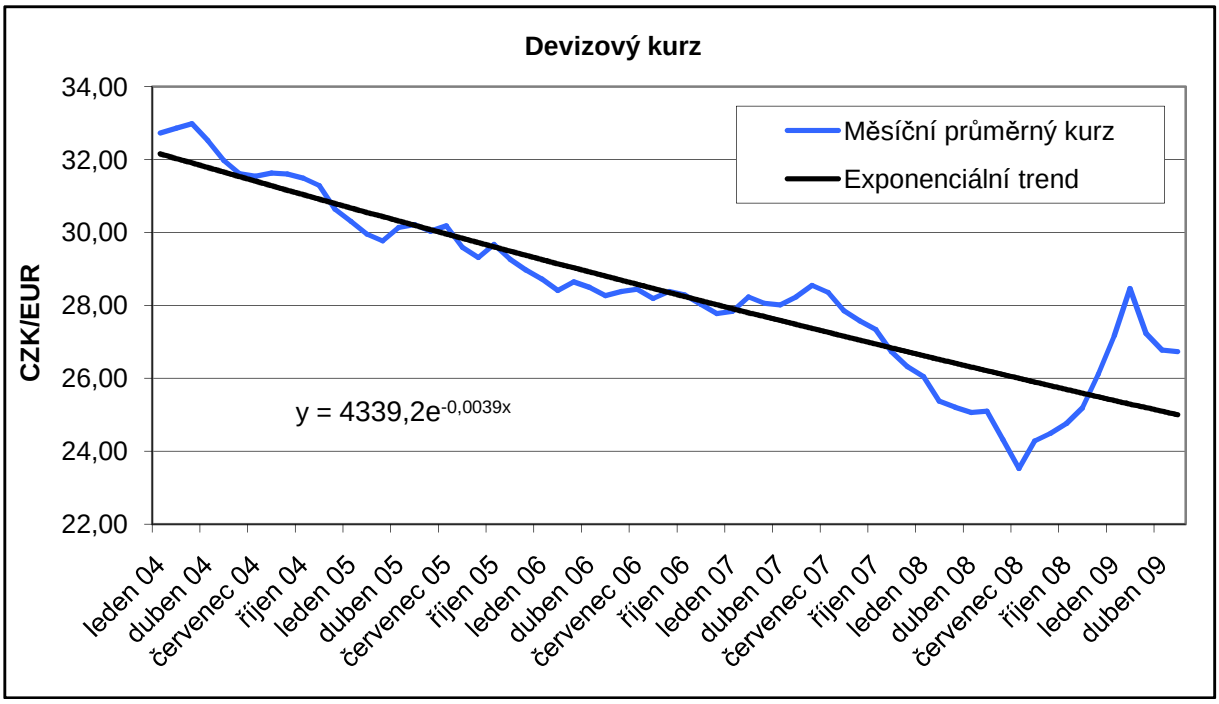
Rozhodla jsem se posoudit, zda by Česká republika byla schopna zůstat v režimu ERM II potřebné dva roky. Dále jsou použity údaje o denních kurzech koruny vůči euru ze stránek Eurostat[16] a to od 2. 1. 2004 jakožto prvního kurzu po našem vstupu do Evropské unie a zároveň prvního dne, kdy jsme mohli vstoupit do ERM II, do 1. 6. 2009 což bylo poslední známé datum při tvorbě mé práce.

2.1.1 Vývoj kurzu

Po srovnání dat do grafu (Obrázek 3) vidíme jasnou tendenci posilování koruny vůči euru, krom posledního období, kdy náhlé oslabení můžeme dávat za vinu celosvětové finanční krizi. Koruna nejdříve v období leden 2004 až červen 2007 posilovala pozvolně, pak přišel strmý skok, kdy koruna během července 2007 až července 2008 posílila o 5,81 CZK/EUR, tedy o 20,19 % a 21. 7. 2008 dosáhla svého minima. Následovalo ještě prudší oslabení během srpna 2008 až 17. 2. 2009 o 6,52 CZK/EUR, tedy 28,40 %. Tyto skoky byly významné a nezapadají do statistického průměrného posilování koruny vůči euru. Od února 2009 koruna osciluje kolem hodnoty 26,80 CZK/EUR.

[16] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/exchange_rates/data/database dostupné 2. 6. 2009

Obrázek 3 Vývoj devizového kurzu CZK/EUR

Zdroj: Data Eurostat, vlastní úprava

Z rovnice exponenciálního kurzu vyplývá, že koruna posiluje průměrně o 4,78 % p.a.[17]

Během celého období denní kurz dosáhl maxima 33,323 CZK/EUR shodně 30. 1. 2004 a 5. 2. 2004, minimum dosáhl dne 21. 7. 2008 při 22,968 CZK/EUR. Rozdíl těchto hodnot je 10,355 CZK/EUR, což značí posílení koruny vůči euru o 31,07 %. Střední hodnota je 28,458 CZK/EUR s chybou 6 %. Maximální mezidenní změna 3,22 % nastala dvakrát a to 23. 7. 2008 depreciace a 24. 10. 2008 ve směru apreciace. Minimální mezidenní změna je nulová a ta je zároveň i nejčastější hodnotou.

To byl popis vývoje kurzu od roku 2004. Nyní se budu věnovat hypotetické situaci, pokud bychom vstoupili do systému ERM II v roce 2004, jak by probíhal náš pobyt tam.

[17] $(1 + 0{,}0039)^{12} = 1{,}0478$

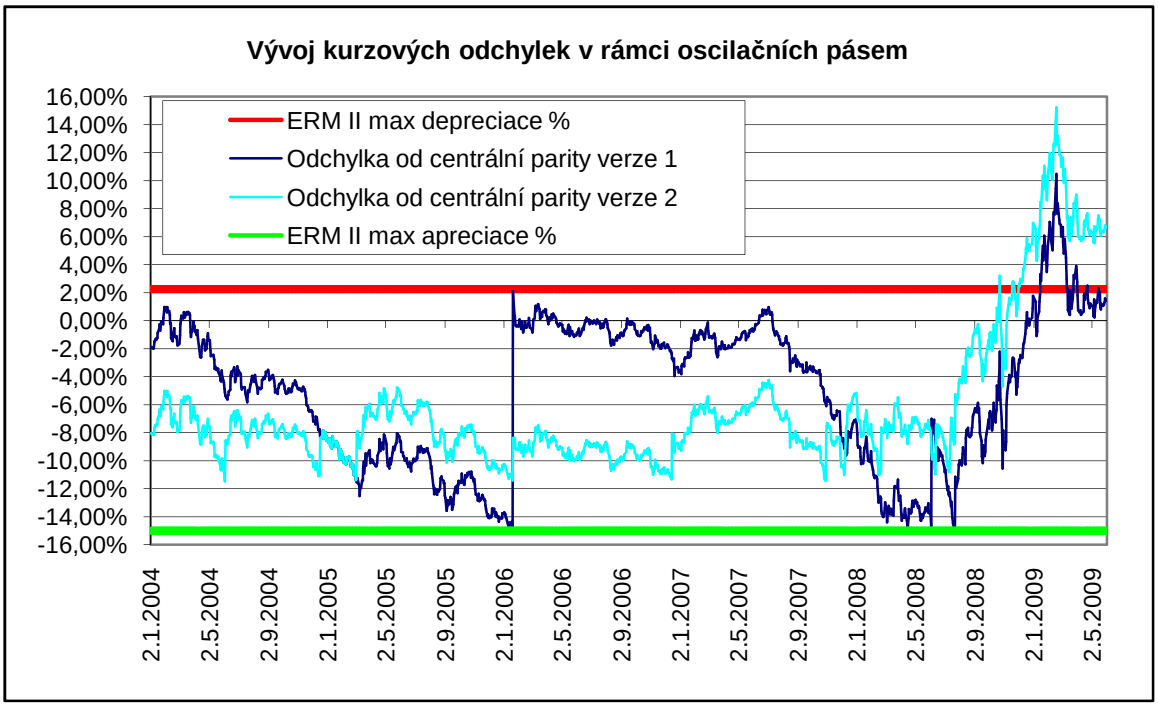
2.1.2 Setrvání v ERM II

Až bude Česká republika vstupovat do ERM II, ČNB pravděpodobně nastaví centrální paritu ve prospěch eura, aby mohla koruna náhodně výrazně depreciovat, jelikož apreciace je povolená a revalvace centrální parity i vítaná. Teoretický pobyt v ERM II jsem ztvárnila pro dvě situace chování ČNB. V první variantě bude ČNB čekat s revalvací centrální parity až do krajní hodnoty lokace kurzu vůči oscilačním pásmům a pak teprve bude revalvovat - tedy vždy, když už bude bezprostředně hrozit vyskočení z pásma. V druhé variantě jsem ustanovila pomocná pásma uvnitř oscilačních, aby koruna v rámci nějakého nenadálého výkyvu „nevyskočila“ ven z pásem a neporušila tak systém ERM II. Tato pásma jsem ustanovila dle prozkoumání historického vývoje vždy o 3,5 procentního bodu užší, než jsou pásma oscilace. Vycházela jsem z maximální změny kurzu oproti předchozímu dni, která byla ve sledovaném období 3,22 %. Tak bude ČNB revalvovat vždy při posunu k zhodnocení o 11,5 % vůči centrální paritě. Hypotetickou centrální paritu jsem v první modelové variantě stanovila na nejbližší vyšší celé číslo. Rozpětí je zvoleno tak, aby mohla koruna výrazně apreciovat, ale ani náhlá depreciace nezpůsobila vyskočení z daného pásma oscilace. Ve druhé modelové variantě jsem centrální paritu stanovila podle aktuálního kurzu ke 2. 1. 2004 tak, aby se kurz mohl pohybovat volně oběma směry. V této variantě uvažujeme chování centrální banky, při kterém by nenechávala příliš prostoru pro apreciaci s tím, že by byla ochotná častěji přistupovat k revalvaci centrální parity.

Samozřejmě můžeme uvažovat i variantu, kdy bude ČNB poblíž limitních pásem intervenovat, aby ovlivnila devizový kurz. Tuto možnost jsem však zavrhla, jelikož setrvávání v systému ERM II je posledním krokem před vstupem do EMU a tudíž i před ztrátou možnosti ovlivňovat měnovou politiku a proto by se jí ČNB již měla vyvarovat.

Na grafu (Obrázek 4) je vidět, jak ČNB v prvním případě čekala vždy až do krajní hodnoty a teprve poté revalvovala. A naopak v druhé variantě lze spatřit, jak drží kurz pokud možno stále uprostřed oscilačních pásem pomocí častějších revalvací parity o nižší částku.

Obrázek 4 Vývoj kurzových odchylek v rámci oscilačních pásem

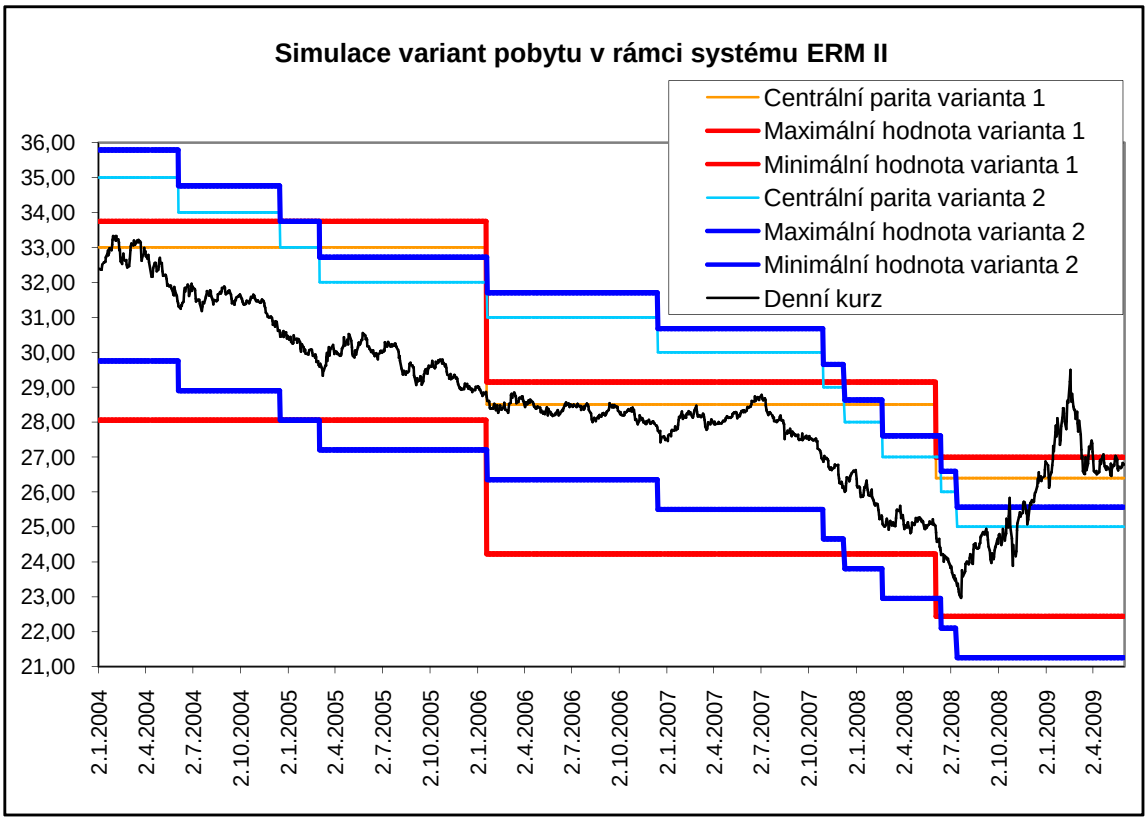
Zdroj: Data Eurostat, vlastní úprava

V prvním případě, čekání až do hrozícího přesáhnutí, by za posledních pět let ČNB revalvovala centrální paritu pouze dvakrát a to vždy po více než dvou letech nutného pobytu v ERM II. Koruna je tedy schopná se během dvou let udržet ve vymezených pásmech, ale vstup do EMU by byl při již dlouho neplatícím směnném kurzu v neprospěch ČR. Až během oslabování na přelomu let 2008 a 2009 by se koruna v zúžených pásmech neudržela, jelikož oslabila o 28,40 %. Se správně nastavenou paritou (na úrovni zhruba 26,25 CZK/EUR) a pásmech ± 15 % by se udržela uvnitř.

V druhém případě ČNB revalvuje pokaždé, když se koruna přiblíží zhodnocení o 11,5 %. Jak je vidět na grafu, to se stává poměrně často, nejdelší časový úsek bez změny je o něco delší než 10 měsíců a nejkratší 1 měsíc. Také ale dojde dříve k porušení depreciací limitní hranice.

Pokud tyto grafy spojíme dohromady (Obrázek 5), můžeme vidět, že přestože druhý způsob více odpovídá vývoji devizového kurzu, první způsob je jistější pro případ nečekané události typu celosvětové finanční krize a udrží kurz ve svých hraničních pásmech o několik měsíců déle a po nějaké době se tam dokonce opět vrací.

Obrázek 5 Simulace variant pobytu v rámci systému ERM II

Zdroj: Data Eurostat, vlastní úprava

2.2 Náklady ČR na zavedení eura

Přestože v současnosti nejsou k dispozici žádné přesné údaje o nákladech spojených s přijetím eura, lze nalézt alespoň odhadnuté částky. A to jak z pohledu vládních výdajů, tak z pohledu centrálních bank srovnatelných ekonomik.

2.2.1 Odhad zvýšení schodku státního rozpočtu z důvodu zarovnávání

Ve studii (ČNB, Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR, 2008) autoři počítají s maximální horní hranicí snížení příjmů a nárůstu výdajů ve výši 2,6 mld. Kč. Jedná se o rozdíl vzniklý následným zaokrouhlováním po přepočtu korun na eura. A jelikož je zde požadavek na nepoškození občana, oblast příjmů veřejných rozpočtů se bude zaokrouhlovat směrem dolů a naopak oblast výdajů směrem nahoru.

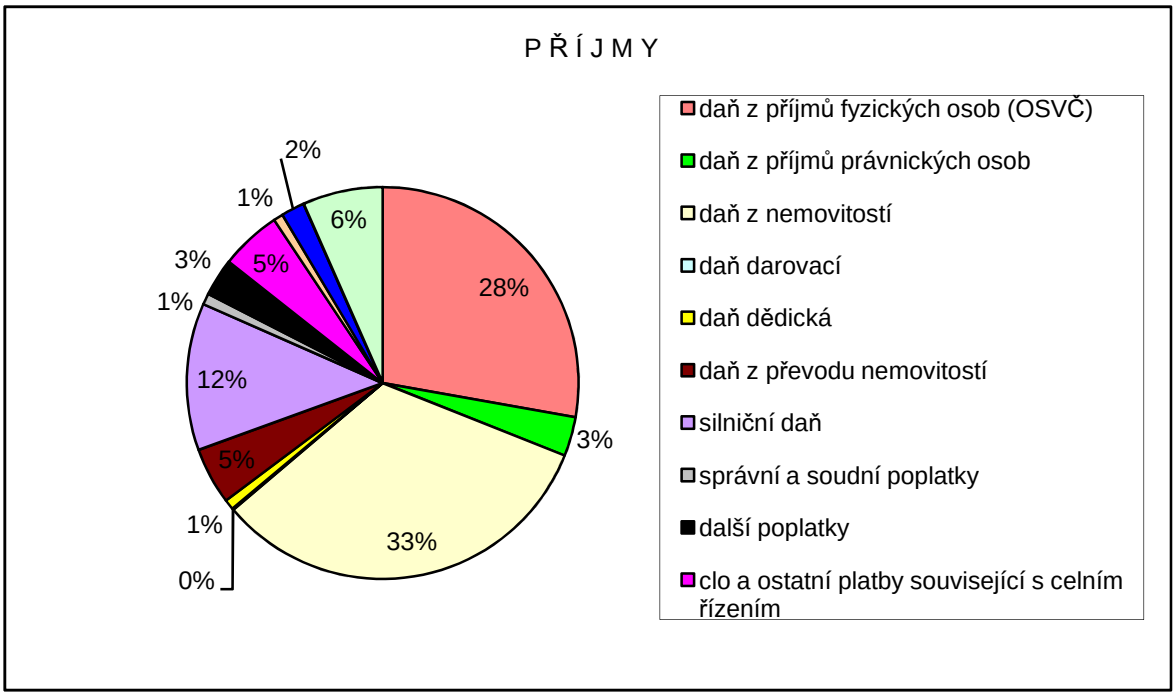
Samotný proces přepočítávání probíhá ve dvou krocích. Nejprve se částka v korunách vydělí přepočítávacím koeficientem, jde o tzv. *zaokrouhlování*, a po té se *zarovná* na legislativně danou úroveň – centy, deseticenty, eura a při vyšší míře velkorysosti i na desítky či stovky eur. Ve výpočtu tedy počítáme, že zarovnání bude buď 0 nebo 1 eurocent, deseticent či euro. Statisticky by mělo docházet k oběma variantám shodně, a proto počítáme se střední hodnotou 0,005 EUR, 0,05 EUR a 0,5 EUR. Tyto hodnoty se posléze vynásobí počtem zarovnávání, daným četností a množstvím plateb[18] a toto číslo se posléze vynásobí přepočítávacím koeficientem, aby výsledná částka byla v korunách.

$$\text{počet zarovnání} \times \text{variantně } 0{,}005 \text{ nebo } 0{,}05 \text{ nebo } 0{,}5 \times \text{přepočítávací koeficient}$$

Při zachování struktury příjmů a výdajů jako v roce 2006, můžeme vidět skladbu zarovnávacích operací ve výdajích a příjmech veřejných rozpočtů. Na straně příjmů (Obrázek 6) přijde rozpočet o největší částky kvůli zarovnávání u daně z nemovitostí a daně z příjmu fyzických osob. Naopak nejnižší absolutní částka se projeví u daně darovací. Na straně výdajů (Obrázek 7) jsou nejvyšší částkou přírůstku schodku nemocenské dávky a zanedbatelnou částkou řízení státního dluhu a finančního majetku.

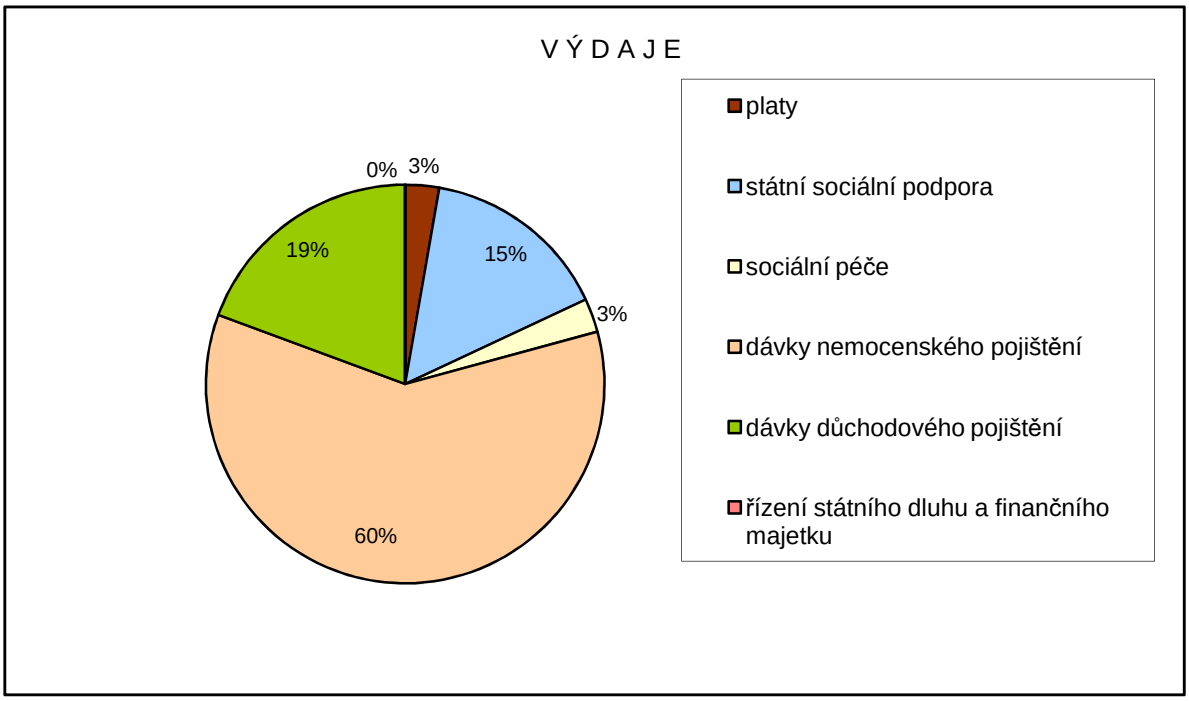
[18] Například počet vyplácených důchodů měsíčně * 12 měsíců nebo počet poplatníků daně * četnost splátek viz Obrázek 11

Obrázek 6 Snížení příjmů státního rozpočtu po zarovnávání

Zdroj: Data (ČNB, Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR, 2008), vlastní úprava

Obrázek 7 Zvýšení výdajů státního rozpočtu z důvodu zarovnávání

Zdroj: Data (ČNB, Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR, 2008), vlastní úprava

Matematicky tedy rozdíl v míře zarovnání zvyšuje dopad na schodek 10x až 100x. A při výpočtu s přepočítávacím koeficientem o hodnotě 24,2 CZK/EUR nám vyjdou následující hodnoty snížení příjmů a zvýšení výdajů (Obrázek 8).

Obrázek 8 Zvýšení schodku veřejných rozpočtů z důvodu zarovnávání

Ukazatel	zarovnání na			procentuální zastoupení
	cent	10 centů	euro	
P Ř Í J M Y				
daň z příjmů fyzických osob (OSVČ)	0,38	3,84	38,37	27,79%
daň z příjmů právnických osob	0,04	0,45	4,49	3,25%
daň z nemovitostí	0,45	4,52	45,21	32,75%
daň darovací	0,00	0,02	0,20	0,14%
daň dědická	0,01	0,12	1,15	0,83%
daň z převodu nemovitostí	0,06	0,65	6,48	4,69%
silniční daň	0,17	1,67	16,75	12,13%
správní a soudní poplatky	0,01	0,13	1,28	0,93%
další poplatky	0,04	0,43	4,31	3,12%
clo a ostatní platby související s celním řízením	0,07	0,69	6,93	5,02%
vracení daní	0,01	0,11	1,09	0,79%
placení pokut	0,03	0,27	2,68	1,94%
zajištění v celním řízení a spotřebních daní	0,09	0,91	9,13	6,61%
snížení příjmů celkem	**1,38**	**13,81**	**138,06**	**100,00%**
V Ý D A J E				
platy	0,68	6,81	68,10	2,74%
státní sociální podpora	3,80	37,96	379,64	15,29%
sociální péče	0,68	6,79	67,95	2,74%
dávky nemocenského pojištění	14,86	148,59	1486,00	59,86%
dávky důchodového pojištění	4,81	48,06	480,64	19,36%
řízení státního dluhu a finančního majetku	0,00	0,00	0,03	0,00%
zvýšení výdajů celkem	**24,82**	**248,23**	**2 482,36**	**100,00%**
CELKOVÝ DOPAD NA SCHODEK	**26,2**	**262,04**	**2 620,42**	

Zdroj: Data (ČNB, Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR, 2008), vlastní výpočty

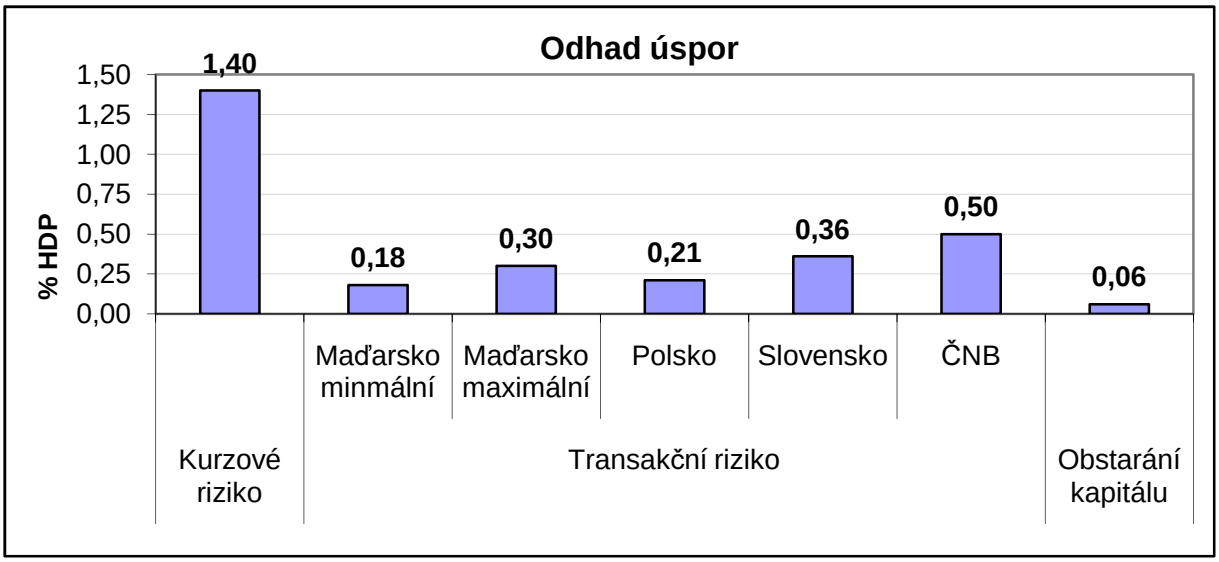
Závěrem se autoři zmiňují, že příjmová část by se měla zaokrouhlovat na centy a výdajová na celá eura, nemusí tomu tak však být ve všech oblastech daných segmentů, a tak můžeme jen konstatovat, že za předpokladu použití přepočítávacího koeficientu o výši 24,2 CZK/EUR a shodné struktuře příjmů a výdajů jako v roce 2006, by se celkový dopad na schodek veřejných rozpočtů pohyboval pravděpodobně v rozmezí 26,2 mil. Kč až 2,62 mld. Kč.

2.2.2 Odhad úspor a nákladů na zavedení eura dle údajů srovnatelných ekonomik

Jak vysoké budou úspory a náklady pro Českou republiku na dopady zmíněné v kapitole Přínosy a náklady zavedení společné měny v malé otevřené ekonomice, se nedá moc dobře určit, můžeme je ale odhadovat podle dat ekonomik, které už mají danou zkušenost za sebou nebo se na podobné otázky také připravují. Tyto nalezneme ve studii o vlivu zavedení eura (Lacina, 2008), kde autor uvádí přibližná data získána od centrálních bank srovnatelných ekonomik.

Jednotný pohled v odhadech na úspory se nalézá pouze u úspor díky omezení kurzového rizika a to ve výši 1,40 % HDP pro podnikatelské subjekty. Rozdílné názory panují na úspory díky transakčnímu riziku a to dle Maďarské CB v rozmezí 0,18 % až 0,30 % HDP. Z toho finanční transakční riziko zabírá 0,11 % až 0,22 % HDP podle statistik devizových operací komerčních bank a administrativní transakční riziko 0,07 % až 0,08 % HDP. Podle Evropské komise se administrativní transakční riziko může projevit až do výše 0,10 % HDP. Centrální banky ostatních států mají na transakční riziko jiný pohled. Polská CB uvažuje úsporu až 0,21 % HDP, Slovenská z doby před vstupem, aktuální čísla ještě nejsou známa, 0,36 % HDP a viceguvernér ČNB Miroslav Singer předpokládá úsporu ve výši dokonce 0,50 % HDP. Zmíněny jsou taktéž snížené náklady na obstarání kapitálu a to ve výši 0,06 % HDP. Pro přehlednost jsou odhadovaná čísla zarovnána do grafu (Obrázek 9).

Obrázek 9 Odhad úspor

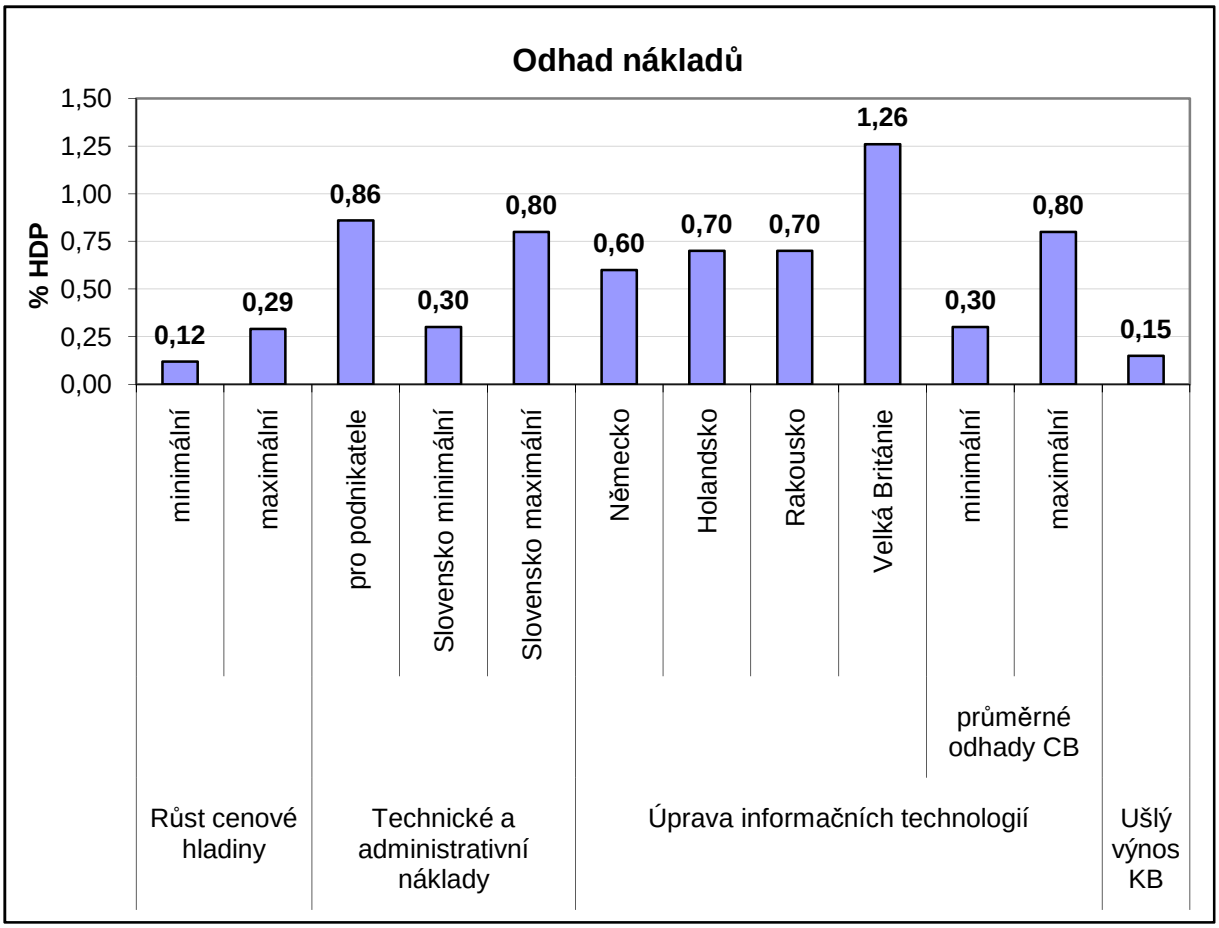

Zdroj: Data (Lacina, 2008), vlastní úprava

Na straně nákladů (Obrázek 10) bude obyvatelstvo očekávat výrazné zdražení kvůli růstu cenové hladiny. To ale ve většině případů nastalo v mnohem nižší výši, než jaká byla očekávána, a to v rozmezí 0,12 % až 0,29 % HDP dle HICP[19]. Náklady technologické a administrativní jsou očekávány pro podnikatele ve výši 0,86 % HDP, podle Slovenské centrální banky byly odhadovány na 0,30 % až 0,80 % HDP, z toho náklady na informační technologie až 60 %. Samotné IT náklady jsou uvažovány v Německu na 0,60 % HDP, V Holandsku a Rakousku na 0,70 % HDP a ve Velké Británii až na 1,26 % HDP. Průměrně jsou tedy odhadovány na 0,30 % až 0.80 % HDP. Pro komerční banky se odhadují ztráty z ušlých devizových transakcí na 0,15 % HDP.

[19] Harmonised Index of Consumer Prices (HICP) je indikátor inflace a cenové stability ECB.

Obrázek 10 Odhad nákladů

Zdroj: Data (Lacina, 2008), vlastní úprava

Celkové hypotetické úspory pro podnikatele by dle dat z roku 2006 byly 1,68 % HDP (54 mld. CZK), z toho 1,4 % HDP (45 mld. CZK) díky odbourání kurzového rizika a 0,28 % HDP (9 mld. CZK) díky ostatním administrativním přínosům. Náklady jsou odhadovány na 0,86 % HDP (28 mld. CZK). Celková čistý dopad by byla úspora pro rok 2006 ve výši 0,82 % HDP (26 mld. CZK).

Jak můžeme vidět, tyto data jsou velice nepřesné odhady, a proto se podle nich nemůžeme řídit, jelikož kromě širokého rozptylu některých odhadů obsahují i čísla z roku 2006 a jsou proto zastaralá.

Závěr

Cílem mé práce bylo zhodnotit výhody a nevýhody přistoupení České republiky do Evropské měnové unie. K tomuto tématu existuje řada kvalitní literatury a stále přibývá nová, neboť i nová data a informace jsou neustále doplňovány. Toto je jedním z důvodů, proč je dle mého názoru důležité velké množství informací utřídit a vyvodit z něj závěry.

V první části jsem položila teoretický základ práce rozborem původní Teorie optimálních měnových oblastí (OCA), která dala vzniku myšlence konceptu evropské měnové unie, přestože ta je dle klasického pojetí OCA nefunkční. Dále jsem zanalyzovala charakteristiky OCA z moderního pohledu a vypsala argumenty pro a proti vstupu do měnové unie. Věnovala jsem se i očekávatelným přínosům a nákladům vstupu do měnové unie a zhodnotila jsem rozdíly v režimech plovoucího a pevného kurzu. Na závěr jsem uvedla nejčastěji uváděné argumenty proti přijetí eura v České republice.

Z první části vyplývá, že přístup do EMU by pro malou, otevřenou ekonomiku jako je Česká republika mohl být přínosný. Problematický ale může být v případě nesprávného načasování vstupu. Zároveň ale pro Českou republiku není možné vstoupit relativně rychle z důvodu problematiky plnění maastrichtských kriterií.

V druhé části jsem se nejprve věnovala vývoji devizového kurzu koruny vůči euru a to od roku 2004, od okamžiku vstupu do Evropské unie. Tento kurz jsem podrobila statistickému šetření a zjistila jsem, jak se vyvíjel, jaké změny prodělal a jaký je průměrný roční trend koruny. Dále jsem modelovala situace pobytu v systému ERM II, kde se prokázalo, že ČR je bez větších potíží schopna v oscilačních pásmech tohoto kritéria setrvat. Události poslední doby jsou natolik mimořádné, že by se daly považovat za výjimku a bylo by zřejmě logickým krokem, aby za důsledky s nimi spojené nebyla Evropskou centrální bankou vyžadována žádná opatření.

Dále jsem vysvětlila problém zarovnávání a zobrazila, ve kterých oblastech příjmů a výdajů veřejných rozpočtů by se nejvíce projevilo. Na závěr jsem za využití přibližných dat

odhadnutých evropskými centrálními bankami znázornila rozmanitost očekávané výše přínosů a nákladů spojených s přechodem na euro.

Na základě studia dané problematiky a provedených analýz v této práci soudím, že Česká republika by měla euro přijmout, ale až v delším časovém horizontu. Některé studie sice uvádějí, že celkově by převážily výnosy, ale v případě nesprávně zvoleného momentu přijetí by výnosy nebyly dostatečně vysoké, aby vyrovnaly pomyslné náklady ztráty autonomní měnové politiky a národní měny.

Seznam použité literatury a pramenů

ČNB. (9. duben 2008). *Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR.* Získáno 3. červen 2009, z www.zavedenieura.cz: http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/158.htm

ČNB. (16. 12. 2008). *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou.* Získáno 5. března 2009, z Web České národní banky: http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2008.pdf

Durčáková, J., & Mandel, M. (2007). *Mezinárodní finance.* Praha: Management Press.

Euroskop.cz - věcně o Evropě. (nedatováno). Získáno 2. červen 2009, z www.euroskop.cz

Helísek a kol., M. (2007). *Vstup ČR do eurozóny, ERM II a kurzové konvergenční kritérium* (1. vyd.). Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.

Holub, T. (6. červen 2007). *Nominální a reálná konvergence - Implikace pro přijetí eura.* Získáno 3. červen 2009, z Zavedení eura: www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Holub_CNB.ppt

Lacina a kol., L. (2007). *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii* (1. vyd.). Praha: C. H. Beck.

Lacina, L. (2008). *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR* (2. upravené vydání o podněty z oponentního řízení. vyd.). Bučovice: Martin Stříž.

Mandel, M., & Tomšík, V. (2003). *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice.* Praha: Management Press.

Mundell, R. A. (1961). A Theory of Optimum Currency Areas. *American Economic Review , Vol. 51 (4)*, 657-665.

Mundell, R. A. (1997). *Updating the Agenda for Monetary Reform in Optimum Currency Areas.* Washington DC: International Monetary Fund.

Pečinková (ed.), I. (2008). *Euro versus koruna: rizika a přínosy jednotné evropské měny pro ČR* (2. rozšířené. vyd.). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Revenda, Z., Mandel, M., Kodera, J., Musílek, P., Dvořák, P., & Brada, J. (2005). *Peněžní ekonomie a bankovnictví* (doplněné 4. vyd.). Praha: Management Press, s.r.o.

Taušer, J. (2007). *Měnový kurz v mezinárodním podnikání.* Praha: Nakladatelství Oeconomica.

Zavedení eura v České republice. (nedatováno). Získáno 3. červen 2009, z www.zavedenieura.cz

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Obrázek 1 Eurozóna v roce 2009 ..... - 2 -

Obrázek 2 Kurzový vývoj před, v rámci a po pobytu v ERM II ..... - 17 -

Obrázek 3 Vývoj devizového kurzu CZK/EUR ..... - 21 -

Obrázek 4 Vývoj kurzových odchylek v rámci oscilačních pásem ..... - 23 -

Obrázek 5 Simulace variant pobytu v rámci systému ERM II ..... - 24 -

Obrázek 6 Snížení příjmů státního rozpočtu po zarovnávání ..... - 26 -

Obrázek 7 Zvýšení výdajů státního rozpočtu z důvodu zarovnávání ..... - 26 -

Obrázek 8 Zvýšení schodku veřejných rozpočtů z důvodu zarovnávání ..... - 27 -

Obrázek 9 Odhad úspor ..... - 29 -

Obrázek 10 Odhad nákladů ..... - 30 -

Obrázek 11 Počty zarovnávacích operací v jednotlivých segmentech veřejných rozpočtů - 36 -

Přílohy

Obrázek 11 Počty zarovnávacích operací v jednotlivých segmentech veřejných rozpočtů

Ukazatel	počet zarovnání	komentář
P Ř Í J M Y		
daň z příjmů fyzických osob (OSVČ)	3 171 230	počet plateb od plátců daně v roce 2006
daň z příjmů právnických osob	371 481	počet plateb od plátců daně v roce 2006
daň z nemovitostí	3 736 225	počet plateb od plátců daně v roce 2006
daň darovací	16 182	počet plateb od plátců daně v roce 2006
daň dědická	95 148	počet plateb od plátců daně v roce 2006
daň z převodu nemovitostí	535 296	počet plateb od plátců daně v roce 2006
silniční daň	1 383 885	počet plateb od plátců daně v roce 2006
Správní a soudní poplatky	105 511	počet plateb poplatků v roce 2006
další poplatky	356 279	počet plateb poplatků v roce 2006
clo a ostatní platby související s celním řízením	572 508	počet plateb od plátců v roce 2006
Vracení daní	90 084	počet plateb od plátců v roce 2006
placení pokut	221 220	počet plateb od plátců v roce 2006
zajištění v celním řízení a spotřebních daní	754 956	počet zajištění v roce 2006
počet zarovnání na straně příjmů celkem	**11 410 005**	
V Ý D A J E		
platy	5 628 000	průměrný počet zaměstnanců vynásoben počtem platů za rok 2006
státní sociální podpora	31 374 983	počet dávek v roce 2006
sociální péče	5 615 674	počet dávek v roce 2006
dávky nemocenského pojištění	122 805 716	počet dávek v roce 2006
dávky důchodového pojištění	39 722 088	počet dávek v roce 2006
řízení státního dluhu a finančního majetku	2 878	výplaty majitelům stát.dluhopisů v roce 2007
počet zarovnání na straně výdajů celkem	**205 149 339**	

Zdroj: (ČNB, Odhad rozpočtových nákladů spojených s principem nepoškození občana při zavedení eura v ČR, 2008) – Pramen: PSVFVS